

Et studium av samtalen mellom foreldre med ulik kulturell bakgrunn i en fokusgruppe. Hva sier de om barneoppdragelse, opplevelser og læring? Erfaringer fra en pilotstudie.

Bente Kongsgård

Bente Kongsgård, Høgskolelektor, Høgskolen i Oslo og Akershus, Avdeling for atferdsvitenskap, Bachelor i vernepleie

Sammendrag

Hensikten med denne pilotstudien har vært å synliggjøre følgende: hva foreldre med ulik kulturell bakgrunn, forteller om temaer relatert til barneoppdragelse? Hvilke opplevelser og læring hadde foreldrene av å diskutere barneoppdragelse i en fokusgruppe? Fokusgruppeintervjuer ble gjennomført med fire foreldre, fra Norge og to ikke-vestlige land. Det ble gjennomført ett oppfølgingsintervju med faren fra ett av de ikke-vestlige landene. Samtlige deltakere hadde barn i åpen barnehage. Dataene fra fokusgruppeintervjuene viste at foreldrene fortalte hverandre hverdagslige historier om blant annet søvnrutiner, ros og ris i oppdragelsen. Dataene viste også at foreldrene var fornøyde med møtene. De opplevde at samtalene var lærerrike, nyttige og fortrolige. Dessuten uttrykte de at det var beroligende å oppleve at andre foreldre hadde samme utfordringer. Faren som deltok i oppfølgingsintervjuet, fortalte at fokusgruppa fungerte som hjelp i oppdragelsen av eget barn. Diskusjonen tar opp betydningen av at foreldre med ulik kulturell bakgrunn snakker sammen om hverdagsdilemmaer vedrørende oppdragelsen av egne barn. Videre viser diskusjonen at det er av betydning å arrangere formelle møter mellom etnisk norske- og minoritetsforeldre fordi det er med på å fremme akkulturasjonsprosessen.

FOU artikkel

Nøkkelord

Kulturell bakgrunn, akkulturasjon, fokusgruppe, barneoppdragelse, læringsutbytte, moderatorrollen

Introduksjon

Arbeid med barn og familier i ulike institusjoner og barnehager er nå en del av den offentlige politikken i Norge. Grunnlaget for arbeidet med barn og familier var et prøveprosjekt med familiesenter i seks kommuner i Norge i regi av Opptrappingsplan for psykisk helse 1999-2006. Sentrene skal være et lavterskeltilbud med åpen barnehage, helsestasjon og barnevern (St.meld.nr.49(2003-2004), 2004).

Folkehelseinstituttets Divisjon for psykisk helse utarbeidet i 2008 rapporten *Psykososial tilpasning - psykiske problemer blant barn i innvandrerfamilier*. I denne rapporten foreligger det en samlet oversikt over forekomsten av de vanligste psykiske plagene blant barn med innvandrerbakgrunn i alderen 8–13 år, sammenlignet med etnisk norske barn. Etnisk norske barn har to norskfødte foreldre. Barn betegnes som innvandrere dersom de har to utenlandsfødte foreldre og selv er født i utlandet (Oppedal et al., 2008; Javo, 2010).

Rapporten er skrevet av Brit Oppedal og hennes medarbeidere i prosjektet Ungdom, Kultur og Mestring (Ungkul). Den bygger på data fra tre ulike undersøkelser av psykisk helse blant barn i Norge. Rapporten til Oppedal et al. baserer seg på informasjon fra til sammen 18 794 barn eller foreldre, hvorav 7 % har innvandrerbakgrunn (Oppedal et al., 2008).

Resultatene i undersøkelsen viser blandt annet dette: Gutter med innvandrerbakgrunn har betydelig høyere samlet forekomst av psykiske plager enn etnisk norske gutter. Begge kjønn med innvandrerbakgrunn har også flere emosjonelle og sosiale problemer enn sine jevnaldrende etnisk norske. Barn i innvandrerfamilier trives derimot bedre på skolen enn etnisk norske, men opplever mer belastninger i sine nettverk og i tillegg har ti prosent av barna opplevd trusler og vold. I sin helhet konkluderer resultatene fra undersøkelsen med at tidlig støtte til barn og foreldre med etnisk minoritetsbakgrunn, kan være påkrevd for å hindre en overopphopning av problemer og psykiske plager senere i utviklingsforløpet. En opphopning av psykiske plager eller andre tegn på misstilpasning kan skyldes økonomiske problemer og langvarige belastninger i forhold til arbeid og bolig hos foreldrene (Oppedal et al., 2008).

Problemer og belastninger kan redusere foreldrenes omsorgsevne og svekke kvaliteten på samspillet mellom barn og foreldre. Det finnes mer tegn på psykiske plager blant voksne med ikke-vestlig bakgrunn enn blant etnisk norske, og det viser seg at voksne med ikke-vestlig bakgrunn også har flere utfordringer knyttet til økonomi og jobb (Dalgard, Bahaadur Thapa, Hauff, McCubbin & Syed, 2006).

Akkulturasjon brukes som en samlebetegnelse på de psykologiske prosessene som fører til at en minoritet blir kompetent, kan delta i, føle tilhørighet til og lykkes innenfor to kulturer. Vi sier at barnet har tilegnet seg norsk kulturkompetanse, gjennom deltagelse i de norske sosiale miljøene, og etnisk kulturkompetanse gjennom deltakelse i de etniske nettverkene. Oppedal et al., (2008) hevder at barnet starter utviklingen av sin etniske kulturkompetanse helt fra fødselen av, gjennom samspillet med foreldrene, i første rekke gjennom rutiner for mating og soving. Parallelt utvikles etnisk kompetanse i samspill med andre grunnleggende utviklingsprosesser, som for eksempel tilknytningsprosessen og språkopplæringen. Utviklingen starter når barnet begynner i barnehagen, og for noen barn når de begynner i skolen. I tillegg er det også en fordel at barnets foreldre støtter opp om deltagelse i sosiale

sammenhenger som støtter akkulturasjonsprosessen (Spaun, 2007). Det finnes prosjekter på kommunalt nivå som kan bidra til akkulturasjonsprosessen.

I Vinje kommune har de satset på integreringstiltak og sosiale møteplasser der innvandrerkvinner og norske kvinner møtes på uformell basis. Et eksempel er Prosjekt Kjerringråd som er en sosial møteplass for kommunens kvinner fra alle verdensdeler. Kvinnene møtes en gang i måneden, og de snakker om ting som opptar dem i hverdagen som f eks livet i barnehagen og om kosthold (Holmøy, 2008).

Denne pilotstudien

I denne artikkelen bruker jeg data fra en pilotstudie av et familiesenter i Oslo. I en bydel i Oslo har kommunen opprettet et familiesenter som er et satsingsområde for å *tydeliggjøre og å styrke foreldrerollen*. Senteret tilbyr kurs, støttegrupper og veiledning til foreldrene. Målsettingen med familiesenteret er blant annet å styrke det sosiale nettverket rundt barn og foreldre. En annen målsetting er å støtte foreldrene i deres omsorg- og oppdragerrolle.

Åpen barnehage er organisert under familiesentrene. Disse barnehagene er mest benyttet av foreldre til barn med minoritetsbakgrunn. I bydelen i Oslo kommune som inngår i denne undersøkelsen, har 40,5 % av befolkningen innvandrerbakgrunn (Oslo kommune, 2009, Oslo kommune 2011).

Hensikten med denne pilotstudien har vært å se nærmere på: *Hva foreldre med ulik kulturell bakgrunn forteller om temaer relatert til barneoppdragelse og hvilke opplevelser og læring foreldrene hadde av å være med og diskutere barneoppdragelse i en gruppe?*

Metode

Det ble gjennomført to fokusgruppeintervjuer og ett oppfølgingsintervju. Fokusgruppeintervju som en forskningsmetode har som mål å gjennomføre gruppediskusjoner og intervensjoner omkring et emne som forskeren har bestemt. Det vil si at det er en kombinasjon av en gruppeinteraksjon og et forskerbestemt emnefokus (Stewart, Shamdasani & Rook, 2007). Deltakerne deler erfaringer med hverandre og stiller spørsmål vedrørende den enkeltes uttalelser. Videre er det vanlig å kommentere hverandres erfaringer og forståelser ut fra en kontekstuell for- forståelse, som forskeren ikke har.

En nøkkelperson i fokusgruppeforskningsmetodikk er ”moderatoren som gruppeleder” Vedkommende skal tilrettelegge for aktivitet i gruppa. Moderatoren skal si minst mulig, men skal samtidig legge til rette for kommunikasjon (Barbour, 2008).

Utvalg og gjennomføring

Det ble tatt telefonisk kontakt med leder i en åpen barnhage i en innvandrerrik bydel i Oslo. Sju foreldre ble spurt både skriftlig og muntlig om å delta i prosjektet. Av ulike årsaker som blant annet reise til hjemlandet måtte tre av deltakerne trekke seg fra fokusgruppa. Deltakerne som ble med videre under fokusgruppeintervjuene, besto av fire foreldre som hadde 2 år

gamle barn i åpen barnehage. Foreldrene besto av tre kvinner og en mann, to norskfødte og to født utenfor Europa. På tross av at alle fire hadde blitt enige om dato og tid for møtene, kom bare to til det første fokusgruppeintervjuet. Frafallet var på grunn av misforståelser om møtetidspunktet. Til det andre fokusgruppemøte kom samtlige av de fire påmeldte. Det utviklet seg en annen dynamikk i gruppen med to deltakere enn i gruppen med fire deltakere. Gruppen med to deltakere holdt seg lengre til emnet og moderatoren var mer aktiv.

Tabell 1 viser oversikt over de foreldrene som deltok under fokusgruppeintervjuene.

Tabell 1 Oversikt over foreldrene som deltok i fokusgruppeintervjuet

Deltakere	Åshild Fokusgruppe 1 og 2	Sahira Fokusgruppe 2	Anne Fokusgruppe 2	Zahid* Fokusgruppe 1 og 2
Opprinnelig Nasjonalitet	Norsk	Et ikke-vestlig land	Norsk	Et ikke-vestlig land
Antall barn Alder, barn i åpen barnehage	2 2 år	2 2 år	2 2 år	1 barn 2 1/2 år
Sivilstatus	Skilt	Gift	Gift	Gift
Utdanning/ Yrke	Lærer i fransk Studier ved Universitetet	Utdanning ukjent, Hun er nå i jobb	Studert fysiologi ved Høgskole	Studert sosiologi

* deltok også under oppfølgingsintervjuet.
Samtlige navn er fingerte.

De to lederne i åpen barnehage fungerte som moderatorer i hver sin gruppe og fikk introduksjon om fokusgruppemetodikk, blant annet om hvordan man leder fokusgrupper. Før fokusgruppeintervjuene startet, ble foreldrene spurt om hvilke temaer de ønsket å snakke om. Temaer de ønsket å snakke om var *søvn*, *ros* og *ris*. Dette tok også moderatorene del i. Ut i fra disse forslagene, ble det utarbeidet en semistrukturert intervjuguide.

Begge fokusgruppemøtene ble filmet på video, og de varte i cirka 30 minutter hver. Under første fokusgruppeintervju snakket foreldrene om søvn- og leggerutiner mens under andre fokusgruppeintervju snakket foreldrene om ros og ris i forbindelse med oppdragelse av egne barn. Begge fokusgruppene avsluttet med opplevelsen av å være i en fokusgruppe.

Oppfølgingsintervju

Oppfølgingsintervjuet ble gjennomført med Zahid fordi han var ikke-etnisk nordmann. Han hadde vært med i begge fokusgruppeintervjuene. Sahira som heller ikke var etnisk norsk, hadde fått plass i en annen barnehage til barnet sitt på dette tidspunktet og var derfor ikke aktuell for oppfølgingsintervjuet. Intervjuet med Zahid varte i ca 90 minutter.

Dataanalyse

Etter at datainnsamlingen var gjennomført, analyserte jeg videoopptakene flere ganger, først for å høre hva som ble sagt og senere for å observere hvem som henvendte seg til hvem og hvordan dynamikken var. Alt ble skrevet ned ord for ord. Jeg valgte i hovedsak å fokusere på innholdet og på den sosiale interaksjonen i gruppa.

Jeg omskrev all kommunikasjonen fra videoen til bokmål, og jeg brukte intervjuguiden til kategorisering av datamaterialet og systematiserte under hvert spørsmål.

Etiske overveielser

Alle opplysningene er anonymisert i artikkelen. Når det gjelder gjennomføringen av informert samtykke, skrev jeg to brev til alle involverte parter om hensikten med mitt feltarbeid, og hva de kunne forberede seg på. De ga alle skriftlig samtykke til videoopptakene av fokusgruppeintervjuene. Alle har fått anonyme navn og personlige opplysninger har blitt endret for å ivareta anonymitet. Norsk Samfunnsvitenskaplig datatjeneste har godkjent prosjektet.

Resultater fra fokusgruppeintervjuene

Ut i fra spørsmålene som foreldrene snakket om, kom det frem tre hovedkategorier med tilhørende underkategorier. Disse er:

1. Ritualer og utfordringer i forbindelse med legging
2. Ros, ris og grensesetting i barneoppdragelsen
3. Opplevelse og læring av å delta i en fokusgruppe

I begge fokusgruppeintervjuene innledet moderatoren med å hilse alle velkomne. Videre spurte vedkommende om hvordan de hadde det og innledet deretter med å stille spørsmål om det aktuelle emnet. Moderatorens rolle under begge fokusgruppeintervjuene, var å legge til rette for kommunikasjonen mellom foreldrene. Vedkommende stilte spørsmål ut i fra intervjuguiden og passet på og ”ta runder” slik at alle foreldrene fikk uttale seg. Fokusgruppeintervju en hadde kun to foreldre og sterk moderatorstyring, mens fokusgruppeintervju to hadde fire foreldre og mindre styring fra moderatoren. Nedenfor presenteres noen sammenfattede eksempler på diskusjoner som foregikk under samtalen.

Ritualer og utfordringer i forbindelse med legging

Det som var felles for foreldrene i fokusgruppe en, var at de begge hadde ritualer for når barna skulle legge seg i sengene sine samt at de hadde vanskeligheter med å få barnet til å sove alene. Foreldrene hadde ulike rutiner, men begge fortalte at de måtte legge seg med barna sine til de sovnet om kvelden. Møtet mellom moderatoren og de to foreldrene var preget av dialog og samstemthet.

Moderatoren: *Hvis dere skulle beskrive deres barns søvnrutiner, hva vil dere fortelle da?*

Zahid: *Det eneste er at når det er på tide at hun legger seg, så da blir jeg med og legger henne. Jeg tror det er på tide hun legger seg helt alene fordi det gjorde vi før hun ble syk.*

Moderatoren: *Hvordan gjør du nå da, hvis du kan si noe om det?*

Zahid: *Når klokka er åtte, tar jeg henne med til sengen. Jeg pleier også å ligge i sengen. Jeg sovner også selv [latter fra alle tre]. Hun har sine ritualer før hun legger seg; tar vitaminer, pusser tennene, får smukk og drar i fingrene mine.*

Moderatoren: *Dine leggerutiner [ler mot Åshild]?*

Åshild: *Jeg sier der er greit, men etter boka er det ikke greit. Det er vel egentlig sånn som det er med han.[Alle ler. Åshild forteller hvordan leiligheten ser ut samt at hun er skilt]. Jeg har to barn da, men nå ligger de i samme rom, slik som i gamle dager, og det forstyrrer meg ikke. Jeg får sove allikevel, men jeg tenkte at når de får hvert sitt rom må de legge seg der. I dag sier jeg bare at storesøster må legge seg, og så gjør hun det. Lillesøster gjør det ikke. Noen ganger hadde det vært greit at de bare hadde lagt seg.*

Begge foreldrene la seg sammen med barna sine før innsøvn om kvelden, og de sa samtidig at de ønsket at barna deres la seg alene i sengene sine om kvelden. Diskusjonen mellom foreldrene pågikk en stund. Moderatoren spør om de har samme leggerutiner hver dag, og om barnets søvn.

Åshild: *Lesingen tar jo lengre tid da. For nå er det jo to barn [Alle ler]. Så vil de lese forskjellige ting. Da har jeg av og til tenkt at vi bør ta lesingen lengre ut på dagen og så synges en sang.*

Moderatoren: *Det høres jo ut som faste rutiner.*

Diskusjonen fortsetter rundt leggerutiner og timer med søvn. Zahid reflekterer rundt Åshilds tidligere innlegg om lesing og sang.

Zahid: *Jeg tør ikke synges for henne. Jeg er redd hun blir distraheret og ikke får sove. [Alle tre ler]. Jeg kan heller ikke synges, og jeg kan ikke noen sanger i det hele tatt. Siden vi bare snakker kurdisk, og vi har ikke barnebøker på kurdisk. Så blir det ikke noe sånn sett.*

Moderatoren: *Det høres jo ut som hun har faste rutiner, og det er bra.*

Begge foreldrene diskuterte ulike årsaker og løsninger til deres felles problematikk, eksempelvis at man kunne mørkne rommet med rullgardiner, og ikke la barnet sove så mye om dagen. Videre fortalte de på hvilket tidspunkt døtrene deres var i seng og på hvilket tidspunkt de våknet om morgenen.

Ros, ris og grensesetting i barneoppdragelsen

Når det gjelder tidligere utarbeidede spørsmål til fokusgruppa, snakket foreldrene om ris, ros og grensesetting i barnoppdragelsen. Foreldrene var i hovedsak enige om at emnet i seg selv ikke er enkelt men at ros er den beste metoden i barneoppdragelsen. En kan heller ikke se bort fra at man må sette grenser for barna sine.

Moderatoren: *Hva mener dere om ris og ros?*

Sahira: *Kanskje jeg burde begynne. Ris og ros er på en måte en del av hverdagen når det gjelder barn, en del av oppdragelsen. Det som ligger i oppdragelse, er at barnet skal utvikle selvtillit og frihet.*

Zahid: *Ja, og om hvordan man gjør det hjemme, er avhengig av situasjonen. Selvfølgelig, jeg synes først og fremst at man skal fokusere på det positive. Så ros og komplement er veldig bra.*

Sahira: *Hvis man gir så mye ros, så kan de også bli bortskjemte.*

Åshild: *Man må jo ha begge deler. Som oftest så kommer man lengre med ros og forsterke det. Eller så kan det bli mye: "Nei du kan ikke det, og nei du får ikke lov til det. Har du tissa på potte- nei så flott!"*

Anne: *Vi må jo sette klare grenser, da. Da har de noe og forholde seg til, og det skaper trygghet.*

Sahira: *Jeg ser at det finnes noe annet en ris og ros for å sette grenser, og det er å forklare. Ris skaper en slags reaksjon som gir motstand og skaper en slags reaksjon til å springe over den grensen.*

Anne: *Jeg vet ikke om det kan bli en slags blanda drops når det gjelder grensesetting. Man skal ikke være redd for å si i fra om at; "Det der får du faktisk ikke lov til." Da har de noe å forholde seg til, og det gir trygghet.*

Zahid: *Og det liker alle.*

På tross av at samtlige var enige om at ros er bra i barneoppdragelsen, var ikke foreldrene like enige om framgangsmåten når barnet forsøker å ta kontroll. I det følgende kommer det fram at Sahira syntes det var vanskelig å sette grenser for sin sønn. De andre foreldrene i gruppen gav henne råd om hvordan hun muligens kunne få kontroll over sønnens atferd. Hun fortalte om situasjoner da barnet vil bestemme, og sønnen sa for eksempel:

Sahira: *"Nå går jeg og henter kniven!" Så løp han bort og så måtte jeg bare gjemme den. En blir engstelig for barnet.*

De andre mødrene sa til Sahira at noen ganger må en bare sette hardt mot hardt. Anne viste til et eksempel. Hvis sønnen hennes skulle løpe ut i veien. Åshild viste til et annet eksempel med datteren som hadde uønsket atferd på T- banen.

Åshild: *Noen ganger låser det seg litt. Vi har hatt noen tilfeller. Det har egentlig vært småting da. På T- banen når hun satt på fanget mitt, hadde hun skoene på setet. Så sier jeg.: "Du kan ikke ha skoene på setet!" Så tar jeg de ned, og jeg prøver jo å forklare også. Så blir hun sint fordi hun ikke får lov. Hun hylte, og hun rullet seg på gulvet og prøvde liksom å bite og slå, men hun har ikke dette så ofte da heldigvis. Det er vel også typisk i den alderen. Å tvinge ting fram, ingen fornuft. Jeg kunne selvsagt ha vært veldig på sånn på avledning. Man kan liksom ikke det alltid heller liksom for å illustrere: "Nå kan vi lese".*

Anne: *Det blir feil å avlede hele tida. Nå skjønner hun at det får hun faktisk ikke lov til. Noen ganger så velger du avledningsmetoden. Det har du holdt ut med. Hvis ikke du gjør det nå så. Hvis du er veldig mye sammen med barnet ditt, blir det så feil.*

Zahid spurte om det egentlig var lurt.

Zahid og Sahira: *Hva er svaret egentlig?*

Anne: *Hvis det er så innlysende som at barn gjør en ting, og du sier at det får de ikke lov til, er det viktig at en følger opp. Jeg kan si at barnet ikke får lov til å skjære brød. Hvis barnet spør hvorfor, så sier jeg at jeg er voksen. "Når du blir stor, så får du lov."*

Åshild og Anne var enige om at noen ganger må en være konsekvent og sette hardt mot hardt i de situasjonene det går på sikkerhet for barnet og andre. Anne presiserte at det en har sagt, er det også viktig at en følger opp. Sahira og Zahid spurte om det er riktig og gjøre, og Sahira spurte noen ganger om hva svaret skal være.

Hvordan har dere opplevd livet i gruppa?

Foreldrene opplevde at det de fortalte hverandre var gjenkjennbart til egne situasjoner med barna, og at det fantes løsninger som de kunne lære av. Foreldrene syntes videre det hadde vært fint med en som kunne lede gruppen, en moderator.

Sahira: Når du er aleine ser du ikke feilene som du har gjort, men ved å snakke med de andre, ser jeg at jeg har gjort feil. Da synes jeg det er riktig, og da synes jeg det er koselig.

Anne: Jeg synes det er en bra erfaringsutveksling, og jeg synes det er veldig sånn fortrolig.

Zahid: Jeg synes sånne treff eller møter er såpass viktige og inspirerende både for barna og for foreldrene at det burde være i form av et prosjekt for å snakke, for å lære og å utveksle erfaringer. Vi som opprinnelig ikke er fra Norge, har jo en annen bakgrunn. Jeg tenker for eksempel når det gjelder pedagogikken der nede. Her følges mer oppskrifter, men for eksempel der jeg kommer fra, er det ingen offisiell pedagogikk. Enhver oppdrar barna etter sin smak og sin kultur, ikke sant.

Foreldrene gav også uttrykk for at de ønsket å treffe hverandre flere ganger. De ønsket regelmessige møter og en større gruppe.

Oppfølgingsintervjuet med Zahid og hans historie

Zahid var veldig åpen og villig til å fortelle om flukten fra hjemlandet og om livet i Norge. Han fortalte om sin bakgrunn, og hvordan flukten fra hjemlandet hadde påvirket han. Han kom som politisk flyktning til Norge i 1998, fra et ikke-vestlig land. Zahid hadde drevet med undergrunnsaktiviteter. Da han ble avslørt, måtte han flykte fra hjemlandet for å redde livet. Zahid rømte først til nabolandet, og han var der i ett år. Han hadde vært der i cirka tre år tidligere. Han fortalte at det var kona hans og et vennepar som flyktet sammen. Han fortalte videre at etter å ha bodd i nabolandet, reiste de til et annet ikke-vestlig land hvor de bodde som flytninger i ett år. De fikk hjelp fra en smugler da de ankom den første byen i dette landet, og han måtte gå til en FN- base og fikk være der. Her ble de utsatt for overgrep av politiet. De ble slått og ble nektet toalettbesøk en hel dag.

FN hadde ansvaret for å transportere de til et tredje land. Zahid ønsket seg til Canada eller Australia. Han fikk imidlertid vite at Norge ville ha dem, og da ble de transportert dit. Zahid fortalte at det er trygt å bo i Norge, men systemet gjør at det ikke er lett å tilpasse seg:

Vel, det er både og. Det er ikke så lett og tilpasse seg, og det er visse ting som er til stor fordel, for eksempel den livsrisiko vi hadde i "fluktlandene" hele tiden. Den er borte. Nå er det et annet system å tilpasse seg, som ikke er enkelt i det hele tatt.

Han fortalte at det er lettere å bo i en storby, da han også hadde erfaringer med å bo i en mindre kommune i Norge. Sosialt sett var det lettere å komme i kontakt med andre mennesker i en storby. Zahid fortalte at han hadde bodd seks måneder på en øy i Norge, og der var det så vanskelig å komme i kontakt med andre at han ikke klarte å bo der mer. Det var lettere å bo i storbyen siden han allerede hadde et nettverk her.

Zahids erfaring med fokusgruppa og dens betydning for oppdragelsen og for sosialt nettverk

Zahid sa at fokusgruppa hadde fått stor betydning for sosialt nettverk og oppdragelsen av eget barn når det gjaldt sang-, lese- og tallferdigheter:

Jeg synes det er positivt for da får jeg rom til mer innspill til oppdragelsen av mitt eget barn.

I en periode merket Zahid at datteren var tilbakeholden sosialt. Da måtte Zahid jobbe for at hun skulle få det bedre. Han syntes for øvrig det var mange hyggelige foreldre i barnehagen. Han fortalte at de pratet og utvekslet erfaringer, og de kunne rådføre seg med pedagogisk leder. Zahid fortalte at de hadde kontakt med noen fra den åpne barnehagen på fritiden, og at noen av dem var deres naboer. Zahid sine forventninger til fokusgruppa var at det skulle være veiledning, og i tillegg gi muligheter for å kunne utveksle erfaringer og stille spørsmål. Han hadde videre forventninger til at svarene baserte seg på studier og vitenskap. Zahid syntes at begge deler var positivt:

For jeg lærte mye, forhåpentligvis de andre også.

På spørsmålet om fokusgruppas betydning for datteren svarte Zahid at den hadde veldig stor betydning. Tidligere pleide han ikke å lese bok for datteren sin, og hun viste heller ingen interesse for bøker. Hun likte å rive dem i stykker:

Men så begynte jeg å lese bok til henne. For å få lese bok, begynte hun å legge seg så tidlig at hun fikk lese bok. Jeg fikk ideene fra fokusgruppa. Det har faktisk vært veldig positivt, og man får fred i sjelen selv.

Han fortalte at hun hadde begynt å synge, og han hadde merket at hun hadde blitt mye flinkere med språket fordi hun sang, og de sang mer for henne.

Diskusjon

Familien betraktes som den grunnleggende institusjonen i samfunnet, og skal være en trygg og harmonisk havn. "Man har kunnet påvise at støtten som kommer fra foreldre og familie, men også den støtten som venner kan gi, har stor betydning for barns etniske identitetsutvikling og selvfølelse" (Blash, Unger & Carlson et al., sitert i Javo, 2010, s. 73).

Hensikten med studien var at foreldre med forskjellig kulturell bakgrunn, skulle snakke sammen i en fokusgruppe om temaer relatert til oppdragelse av egne barn. Dataene viste at foreldrene fortalte hverandre hverdagslige historier rundt søvnrutiner, om ros, ris og grensesetting i oppdragelsen. Dataene viste også at foreldrene var fornøyde med møtene i fokusgruppa. De opplevde at samtalene var lærerrike, nyttige og støttende.

Arbeidet belyser betydningen av at foreldre med ulik kulturell bakgrunn snakker sammen om hverdagsdilemmaer vedrørende deres barn. Arbeidet viser videre betydningen av å arrangere møter mellom etnisk norske- og minoritetsforeldre for å fremme akkulturasjonsprosessen og hvilke betydning moderatorrollen får i en fokusgruppe.

Målgruppen bestod av fire foreldre hvorav to hadde en minoritetsbakgrunn og to hadde etnisk norsk bakgrunn. Etnisk norske foreldre meldte seg på til fokusgruppa fordi de også ønsket å diskutere hverdagslige temaer relatert til barneoppdragelsen og fordi de i likhet med minoritetsforeldrene, hadde barna sine i denne barnehagen.

For minoritetsforeldre kan den første tiden i et nytt land være ekstra vanskelig. Det er vanlig at man kan føle seg deprimert og ensom (Javo, 2010). I hjemlandet hadde man et nettverk å gå til for å luften bekymringer i hverdagen, men i det nye landet risikerer man å bli utenfor da den nye kulturen og de nye vennene har en annen bakgrunn (Brenna, 2007).

Både dette FOU-prosjektet og prosjekt Kjerringråd i Vinje Kommune, kan gi viktige bidrag til å styrke foreldrerollen og akkulturasjonsprosessen (Holmøy, 2008). For minoritetsforeldre kan åpne barnehager være en viktig arena for å få og å dyrke et sosialt nettverk.

Dataene fra fokusgruppeintervjuene viste at foreldrene hadde utbytte av å høre på hverandres erfaringer fra oppdragelsen av barna. De påpekte også at de fikk støtte, og de lærte av hverandre. Gjennom fokusgruppediskusjonen fikk for eksempel Zahid ideen til å begynne å synge og lese morsmålet for sitt barn. Han fortalte at møtene betydde mye for datterens utvikling. I tillegg hadde den åpne barnehagen gitt ham venner.

Ett av målene med foreldreveiledningsprogrammet var å bygge bro mellom deres tradisjonelle omsorgsverdier og de verdier og rettigheter de møter i det norske samfunnet. Prosjekt Kjerringråd i Vinje kommune var også en møteplass for kvinner med annen kulturell bakgrunn (Holmøy, 2008).

I likhet med Zahid og Sahira viste dataene at også Åshild og Anne hadde nytte av å være med i fokusgruppa både når det gjaldt bekreftelse på at de andre foreldrene hadde samme utfordringer i barneoppdragelsen og når det gjaldt støtte og fortrolighet under møtene.

Sahira som deltok under det ene fokusgruppeintervjuet var ung. Hennes mann arbeidet daglig mange timer utenfor hjemmet. Dataene viste også at Sahira oppfattet at hun hadde gjort feil i oppdragelsen av barna sine. Videre uttrykte hun flere ganger: ”at det som var vanskelig; var oppdragelsen”. Samtidig viser dataene at hun synes det var koselig å delta i fokusgruppa sammen med de andre foreldrene.

Moderatorens funksjon

Moderatoren fortalte at hun hadde blitt spurt om råd fra Sahira vedrørende Sahiras egen sønn. Sahira fikk også følgende råd fra de andre foreldrene i fokusgruppa:

Noen ganger må en bare sette hardt mot hardt.

St.meld.nr.49 (2003-2004), (2004) referer til pilotprosjektet. Et av temaene gruppene brukte tid på å diskutere, var foreldrenes følelse av manglende kontroll over barneoppdragelsen. Når det gjelder flerkulturelle møter, bør moderatoren i en fokusgruppe ha kunnskap om ulike kulturer og om hvordan man kan støtte personer som Sahira, som forsøker å tilpasse seg majoritetskulturens oppdragelsesmetoder. Uten kunnskap, kan en moderator skape flere barrierer. Dessuten kan fokusgruppedeltakerne raskere vinne moderatorens tillit og bli mer åpne, hvis for eksempel vedkommende har inngående kjennskap til de ulike kulturene. Derfor fremheves betydningen av å matche moderator med gruppen (Barbour, 2008). I møtet med

andre kulturer så er det ikke nødvendigvis tilstrekkelig å ha kunnskap om kulturen. Eriksen & Sajjad (2011) poengterer at når en snakker om kulturmøter i flerkulturelle samfunn, er det aldri "kulturer", men alltid mennesker som møtes. Empati blir blant annet fremhevet som en viktig egenskap i møter mellom mennesker fra ulike kulturer. Dette vil derfor være en viktig egenskap for en moderator. Brenna (2007) understreker også betydningen av å behandle alle på en likeverdig måte gjennom blant annet respekt, aktiv lytting og åpenhet. Dette blir også viktige ferdigheter for en moderator.

Begrensninger ved studien

Noen av foreldrene kunne ønsket en større fokusgruppe. Andre hadde ønsket mer kontinuitet og oftere gruppesamlinger. Zahid uttrykte betydningen av at foreldrene kunne legge fram temaer knyttet til egen kultur slik at de kunne lære av hverandre. Denne betydningen støttes av flere kilder (Brenna, 2007, Eriksen & Sajjad, 2011).

Ett av suksesskriteriene i pilotprosjektet og som særlig engasjerte foreldrene som deltok, var diskusjonen rundt forskjeller og likheter mellom den norske og innvandrerdelaktarnes egen kultur (St.meld.nr.49 (2003-2004), 2004).

Dataene fra det individuelle intervjuet med Zahid viser at den norske oppdragelseskulturen er mer opptatt av å følge oppskrifter i barneoppdragelsen enn det han var vant til fra sin kultur. Javo (2010) understreker betydningen av dette ved å hevde at f eks norske helsestasjoner gir klare råd om barns utviklingsmessige behov, basert på anbefalingene i vestlige lærebøker innen utviklingspsykologi. Ikke-vestlige mødre vil dermed kunne bli møtt med råd og anbefalinger som ikke nødvendigvis stemmer med de normene og den praksis de kjenner fra sin egen opprinnelseskultur.

I ettertid og basert på fokusgruppedataene er det tydelig at det burde vært større rom for å diskutere kulturelt mangfold i gruppen. Videre hadde det vært interessant å skaffe tilveie informasjon om hva slags normer foreldrene har med seg fra sin kultur. Dessuten kunne det ha vært brukt mer tid på å rekruttere flere foreldre til fokusgruppa. I tillegg burde moderatorne fått grundigere opplæring i hvordan en skal støtte opp om foreldrerollen. Fokusgruppen kunne også hatt flere regelmessige møter.

Oppsummering

Det kan være strevsomt å komme fra land langt fra Norge, og det kan være tungt å opparbeide seg et sosialt nettverk og samtidig tilegne seg norske oppdragelsestradisjoner. Gjennom en fokusgruppe (som i dette pilotprosjektet) og gjennom møter med andre foreldre i en åpen barnehage, kan en allikevel få støtte og veiledning til oppdragerrollen.

Dette prosjektet kan betraktes som et eksempel på en mulig døråpner for foreldre med innvandrerbakgrunn inn i det norske samfunnet og for å fremme akkulturasjonsprosessen. Jeg erfarte også at når foreldre fra ulike kulturer snakker sammen om oppdragelsen av barna sine, hadde de noe som var "kjent og kjært". Dette var uavhengig av hvor de kom fra. Erfaringene fra dialogen mellom etnisk norske foreldrene og ikke-etnisk norske var at samtalen nesten gikk av seg selv. Dette støttes av flere nevnte studier.

Det finnes ikke en måte å støtte akkulturasjonsprosessen på. Dette prosjektet viser at det er behov for en innsats når det gjelder strukturerte formelle intervensjoner med fokus på for eksempel leggerutiner, ros og ris i barneoppdragelsen. Et poeng med min rapport, er at jeg har hatt formelle og strukturerte samtaler innenfor rammen av et FOU arbeid i åpen barnehage. Dette er annerledes enn det som er i Vinje kommune. Det samme gjelder pilotprosjektet som er referert til i St.meld.nr.49 (2003-2004), (2004). En kan si at dette pilotprosjektet er en annen måte å arbeide med akkulturasjon på.

Fremtidig arbeid

Studien viser regelmessige formelle møter, og en kunne tenke at flere møter innenfor rammen av familiesentermodellen er viktig. Slike regelmessige møter mellom barna og foreldrene bør fortsette gjennom barne- og ungdomsårene. Etter hvert som barna vokser til, kan foreldrene stå overfor nye utfordringer. Brenna, (2004) beskriver blant annet ”vi-samfunnet” og sier at når barna kommer i puberteten strammes tøylene, det være seg oppdragelse -og vennekontakt. Foreldre- barnsamspeilet i forhold til vennerelasjoner blir fremhevet som et viktig område å studere grundigere i framtidig forskning (Javo, 2010).

Takk

Jeg takker åpen barnehage for at jeg fikk gjennomføre studien. Jeg takker også ledelsen ved vernepleierutdanningen som har gitt støtte og tid til gjennomføring av studien. En spesiell takk til veileder Lise Roll-Pettersen Ph.d., BCBA Associate Professor of Special Education, Stockholm Institute of Education, for konstruktive tilbakemeldinger i skriveprosessen.

Litteratur

- Barbour, R. (2008). *Doing focus groups* (U. Flick, Red.). London: Sage.
- Brenna, B. R. (2007). *Marasim*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Dalgard, O. S., Thapa, B. S., Hauff, E., McCubbin, M. & Syed, R. (2006). Health and Disability: Immigration, lack of control and psychological distress: Findings from the Oslo health Study. *Scandinavian journal of psychology*, 47(6), 551-558.
- Departementene ved Justis- og politidepartementet. (2009). *Regjeringens strategi for forebygging: fellesskap- trygghet- utjevning*. Oslo: Departementene.
- Eriksen, H. E. & Sajjad, A. S. (2011). *Kulturforskjeller i praksis: perspektiver på det flerkulturelle Norge* (5. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Holmøy, K. R. (2008). Vinje i verden. *AmnestyMagasinet*, 28(4), 6-9.
- Javo, C. (2010). *Kulturens betydning for oppdragelse og atferdsproblemer: transkulturell forståelse, veiledning og behandling*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Oppedal, B., Azam, G. A., Hirsch, M. S., Kiamanesh, P., Moe, A. E., & Jensen, L. et al.(2008). *Psykososial tilpasning psykiske problemer blant barn i innvandrerfamilier*. (Folkehelseinstituttet, rapport 2008:14). Oslo: Nasjonalt folkeinstitutt.
- Oslo kommune (2011). *Familiesenter i Bydel Alna*. Lest: 13. mai 2011, http://www.bydel-alna.oslo.kommune.no/barn_ungdom_og_familie/familiesenter/

- Oslo kommune (2009). *Strategisk plan for bydel Alna: 2009-2012: mangfold – muligheter – glede*. Lest 13. mai 2011, http://www.bydel-alna.oslo.kommune.no/om_oss_i_bydel_alna/strategisk_plan/
- Spaun, H. (2007). *Reconstructing social networks: the importance of friends and family in the acculturation of unaccompanied minors*. Masteroppgave i psykologi, Universitetet i Oslo.
- Stewart, D. W., Shamdasani, N. P. & Rook, D. W.(2007). *Focus groups: theory and practice*. (2. utg. Applied social research methods series, vol. 20). Thousand Oaks: Sage.
- St.meld. nr. 49 (2003- 2004). (2004). *Mangfold gjennom inkludering og deltakelse: ansvar og frihet*. Oslo: Kommunal- og regionaldepartementet.